

شهرگردی

بندر انزلی / گیلان

مهری شیرمحمدی
عکس‌ها:
سعید نیکوپور

بنا شد و این بنای عظیم روی تیرهای چوبی که در کف دریا ردیف به ردیف کوبیده‌اند، ساخته شده است».

• برجی برای دیده‌بانی

حالا از بالای برج بهتر می‌توانم ببینم که فانوس دریایی بین ساختمان‌های بلند تازه احداث شده، به حد خفگی رسیده است و متعجب می‌شوم. انگار حریم یک بنای ثبتي در گران‌ترین نقطه شهر معنا ندارد! آن هم برای بنایی که از برج لندن قدیمی‌تر است؛ فانوسی که اوایل دوره قاجار ساخته شده و در سال ۱۳۵۶ در فهرست بناهای میراثی کشور ثبت شده است.

راهنما، تصاویر قدیمی برج فانوس را نشان می‌دهد که برج نزدیک به ساحل و در فضایی وسیع و باز ساخته شده است. محمود عباسیان می‌افزاید: «بچه که بودم، از تمام شهر انزلی برج معلوم بود و زمان رفتن به مدرسه را با نگاه کردن به ساعت‌های برج تنظیم می‌کردیم».

او که راهنمای تورهای گردشگری است، می‌گوید: «قدمت این برج ۴۰ سال پیرتر از برج لندن (بیگ‌بن) است. برج فانوس اگرچه راهنمای کرجی‌ها و کشتی‌های ماهیگیران هم بوده اما در ابتدای امر نقش برج دیده‌بانی را در برابر تهاجم همسایه شمالی داشته است».

• یادگار خسروخان گرجی

او به استناد منابع تاریخی این گونه شرح می‌دهد: «طبق نوشته‌های تاریخی و سفرنامه‌ها؛ خسروخان گرجی، حاکم گیلان آن را در سال ۱۱۹۴ خورشیدی بنا نهاد و هدف از آن احداث برج دیده‌بانی برای تجاوزهای احتمالی روسیه بود زیرا این همسایه شمالی مرتب از دریا به انزلی و رشت حمله و منابع آبی و شهرها را غارت می‌کرد. نمونه این تجاوزها، حمله به بندر پیربازار و جنگ معروف پیله داربن در اوایل دوره قاجار است. پس از این جنگ، خسروخان گرجی تصمیم گرفت برج بلندی به منظور آمادگی دفاعی بسازد».

و من لابه‌لای توضیحات راهنما، به پسرک گرجی تباری فکر می‌کنم که در

خاک و گچ روی لباس‌هایم را تکان می‌دهم. هیجان دارم هر چه سریع‌تر ساحل انزلی را از ارتفاع ۲۸ متری ببینم. گرفتگی عضلات پاهایم را فراموش کرده‌ام. نگهبان برج تذکر می‌دهد که به نرده‌ها تکیه ندهید، خطر سقوط دارد.

از آن فضای باریک اما می‌شود تمام شهر را دید. عمارت زیبایی «قندچیان» انزلی که پنج سالی است با اعتبار قطره‌چکانی در حال مرمت است. «مدرسه تاریخی دخترانه مهدخت»، «عمارت دادگستری» و هتل قدیمی «گل‌سنگ». اما از همه زیباتر موج‌شکن انزلی است؛ یک شاهکار معماری و من در عجبم چطور آن همه سنگ را وسط دریا به صف کرده‌اند. کشتی‌های ماهی‌گیری نزدیک به اسکله لنگر انداخته‌اند و کرجی ماهیگیران از خلیج بیرون می‌روند.

• قصه موج‌شکن ساحل انزلی

راهنما توضیح می‌دهد که پیش از اینکه موج‌شکن ساخته شود، کانال مابین انزلی و غازیان همانند خلیجی بود که کشتی‌های تجاری به منظور تخلیه و بارگیری و یا مصون ماندن از امواج و طوفان دریا در آنجا پناه می‌آوردند.

محمود عباسیان امین می‌افزاید: «با این حال امواج دریا تا داخل کانال را می‌کوبیدند و به شناورهای مستقر در خلیج آسیب می‌رساندند. از این رو نیاز به ایجاد موج‌شکن‌ها احساس شد و در نتیجه قرارداد ساخت این بنای عظیم - که از شاهکارهای معماری در نوع خود است - در سال ۱۲۷۴ خورشیدی بین ایران و کمپانی (احداث راه انزلی - قزوین) منعقد گردید. طی آن، موج‌شکن غازیان به طول ۷۵۰ متر و موج‌شکن انزلی به طول ۵۲۰ متر احداث و کار ساخت آن در سال ۱۲۹۳ خورشیدی پایان یافت. به منظور ساخت موج‌شکن‌ها، حدود ۱۴ کیلومتر راه آهن از کوه‌های پونل تالش تا انتهای غرب خلیج کپورچال در تالاب انزلی کشیده می‌شود و سنگ‌ها از کوه‌های پونل استخراج و با واگن تا نزدیک ساحل حمل و سپس کرجی‌های بزرگی که قایق‌های موتوری آن را می‌کشیدند، سنگ‌ها را در محل موج‌شکن تخلیه می‌کنند.

موج‌شکن‌ها زیر نظر دو مهندس روسی به نام‌های «علی اف» و «پلاناتوف»

فانوس انزلی ۶۰ سال قدیمی‌تر از برج بیگ‌بن لندن است

چاپگاه نور و آتش

سال‌ها در آن بسته بود و کسی نمی‌توانست از آن دیدن کند. یک سالی می‌شود با تلاش اداره میراث فرهنگی انزلی، برج اندکی مرمت و با تعویض سیستم روشنایی، قابل بازدید شده است. کلیددار برج با اجازه میراث فرهنگی، در برج را باز می‌کند. اما از گروه چندین نفره فقط سه نفر برای بالا رفتن از فانوس دریا اعلام آمادگی می‌کنند. راهنما توضیح می‌دهد پله‌های برج بلند است. با لباس سبک و کفش مناسب و یک پله یک پله از برج بالا بروید. از پله پیش از در ورودی که بالا می‌روم، مصمم می‌شوم پله‌ها را بشمارم. قطر پله‌های مارپیچ با هر شمارشی کمتر می‌شود. نزدیک به پله ۵۰ باید دست به دیوار بالا برویم. مانده‌ام چگونه خودم را بالا بکشم. چارچوب در را می‌گیرم و به زحمت خودم را روی برج دیده‌بانی می‌کشم.